

Plánovanie a tvorba verejných priestranstiev za účasti verejnosti (ponuka pre samosprávy miest a obcí na Slovensku)

V posledných rokoch sa v našich mestách a obciach čoraz viac obnovujú verejné priestranstvá. Priestory pre ľudí sa menia tak, aby zvýšili príťažlivosť sídiel pre domácich obyvateľov aj pre návštevníkov. Obnovujú sa parky, námestia, detské ihriská.

Od r. 2005 podporuje Nadácie Ekopolis prostredníctvom programu **PrieStory** (www.priestory.sk) projekty zamerané na úpravu verejných priestorov so zapojením verejnosti od fázy plánovania až po úpravu riešeného verejného priestoru. Okrem finančných prostriedkov je súčasťou podpory metodické vedenie plánovacích procesov a vzdelávanie miestnych komún. Pri plánovaní vychádzame najmä z metodiky renomovanej organizácie Project for Public Spaces (USA, NY), prispôsobenej slovenským podmienkam a potrebám.

Od roku 2005 sme umožnili obnovenie či vytvorenie fungujúcich verejných priestorov, ktoré preukazujú, že zapojenie verejnosti do plánovania verejných priestorov prináša dôležité benefity tak miestnej spoločnosti, ako aj vedeniu miest a obcí, kde sa takéto projekty realizovali. Od roku 2005 bolo takto obnovených už 23 verejných priestranstiev, ďalších 5 pribudne do konca roka 2010.

Po pozitívnych skúsenostiach z menších projektov sme v minulom roku začali realizovať projekt „**PrieStory pre ľudí**“, ktorý sa týka väčšieho verejného priestoru - modelového územia budúceho mestského parku Lanice vo Zvolene. Partnerom projektu sú Mesto Zvolen, ZMOS, UMS a ďalšie subjekty. Na prípade mestského parku sme využili metódy zapájania rôznych záujmových skupín do plánovania a realizovali cyklus workshopov na témy týkajúce sa verejných priestranstiev. Účastníkmi boli miestne authority (vedenie samospráv, zamestnanci úradov), úradníci štátnej správy laická aj odborná verejnosť, inštitúcie a ostatné dotknuté subjekty.

Praktické výstupy zo stretnutí s verejnosťou boli premietnuté do zadávacích podmienok pre architektonicko - urbanistickú súťaž na ideové riešenie daného územia, do ktorej sa prihlásilo 13 uchádzačov. Výstupy z tejto súťaže sú pre Mesto Zvolen zaujímavým zdrojom informácií pre spracovanie územného plánu zóny.

Skúsenosti z našich aktivít konfrontujeme aj s prístupmi zo zahraničia. Nadácia Ekopolis je jedným z 13 partnerov medzinárodného projektu **UrbSpace** – zvyšovanie atraktivity a kvality mestských verejných priestorov, ktorý je podporený z programu Central Europe a Európskeho fondu regionálneho rozvoja a realizuje sa v rokoch 2008 – 2011. (www.ekopolis.sk – programy – UrbSpace)

Prečo tvoriť verejné priestory za aktívnej účasti verejnosti?

Do obnovy a úpravy verejných priestorov je na Slovensku obyčajne zainteresovaná iba miestna administratíva a architekt, nie je zvykom pýtať sa ľudí, čo chcú a čo potrebujú a zriedka sa stáva, aby obyvatelia sami určili, ako má dané priestranstvo vyzerať.

Výsledkom je potom síce profesionálne zrekonštruovaný verejný priestor, ten však nemusí prirásť domácim ľuďom k srdcu a zvykajú si naň len veľmi pomaly, alebo si nezvyknú vôbec. Často sme svedkami, že zmenený priestor ostáva nevyužitý, neplní svoj účel a pomaly upadá. Druhou stranou toho istého problému je buď apatická verejnosť bez záujmu o okolie alebo konflikty, pri ktorých sa verejnosť domáha účasti na rozhodovaní o využití verejných priestorov alebo protestuje voči zámerom investorov či samospráv.

Aké sú hlavné prínosy tohto prístupu?

- priestory sú navrhnuté, využívané a udržiavané miestnou komunitou
- podporuje sa spolupráca odbornej aj laickej verejnosti, vzájomná komunikácia a vytváranie dobrých vzťahov v rámci komunity
- podporuje sa budovanie vzťahu obyvateľstva k priestoru, priestor sa stáva bezpečnejším
- zrealizuje sa veľká časť za účasti dobrovoľníkov, ľahšie sa získavajú vklady miestnych sponzorov a partnerov

Základnou charakteristikou metódy tzv. participatívneho plánovania verejných priestorov je účasť širokých záujmových skupín na príprave, plánovaní a realizácii úpravy verejného priestoru.

Východiskom tohto prístupu je myšlienka, že ak bude mať verejnosť možnosť zapojiť sa do zmeny svojho okolia, tak to urobí, obyvatelia dokážu spoločne vymyslieť novú a zmysluplnú náplň priestoru a dohodnúť sa na jeho novom vzhľade. Rovnako budú potom ochotní prispieť svojou prácou, aby tento priestor spoluvytvorili.

Práve účasť verejnosti zabezpečí, že:

- výsledné *miesto* spĺňa predstavy a potreby obyvateľstva a bude intenzívne využívané,
- verejnosť, ktorá sa na premene *miesta* podieľa, sa od začiatku stotožní z jeho novým vzhľadom i využitím, a tým sa zvýši množstvo ľudí, ktorí ho vnímajú ako svoje a budú ho chrániť, priestor sa stáva bezpečnejším
- okrem toho, že vznikne nové miesto, vďaka spoločnému plánovaniu a práci sa môže zlepšiť komunikácia, vzťahy a spolupatričnosť medzi ľuďmi navzájom ako aj medzi obyvateľstvom, úradom, inštitúciami, architektom a pod.

Kde všade je možné tento prístup úspešne použiť?

Najrôznejšie typy verejne prístupných priestorov v mestách a obciach:

- nevyužitú alebo zanedbanú medziblokú priestranstvá
- námestia
- parky a zelené plochy
- detské ihriská a športové areály
- ulice ako verejné priestory
- nábregia vodných tokov
- iné.

V akých krokoch prebieha plánovanie a realizácia?

I. etapa – výber priestoru, informovanie a tvorba partnerstva

- výber konkrétneho riešeného územia (vrátane širšieho územia)
- tvorba partnerstva - vytvorenie užšej pracovnej skupiny, ktorej súčasťou budú rôzne dotknuté subjekty a ktorá zahŕňa zástupcov laickej aj odbornej verejnosti, inštitúcie pôsobiace v okolí priestranstva alebo priamo na ňom, zástupcov samosprávy, úradníkov, občianskych združení
- príprava informácií a podkladov: sledovanie priestoru (kto/kedy ho navštevuje), analýza dokumentov o využití priestoru v minulosti (história miesta, miestne dedičstvo), príprava mapových podkladov, zisťovanie limitov viažucich sa k územia (územné plány, ochrana pamiatok, zelene a pod.)

II. etapa – plánovanie využitia priestoru

- zisťovanie predbežných predstáv verejnosti – napr. anketou, prieskumom, stretnutiami so záujmovými skupinami, prácou s deťmi a mladými ľuďmi
- prvé plánovacie stretnutie – verejné stretnutie s cieľom zistenia predstáv o budúcej podobe verejného priestoru, získanie širokej škály podnetov a podkladov pre architekta, zakresľovanie funkcií a prvkov verejného priestoru do máp
- vyhodnotenie výstupov stretnutia a tvorba projektov architektom (pozn. v prípade riešenia väčších plôch odporúčame vyhlásenie napr. architektonicko–urbanistickej súťaže ideových návrhov, pričom do zadávacích podmienok budú premietnuté výstupy z plánovania)
- druhé plánovacie stretnutie – verejná prezentácia projektu úprav verejného priestoru (príp. jeho variant) spracovaného architektom, pripomienkovanie projektu využitia priestoru za účasti verejnosti.

III. etapa – realizácia

- v prípade menších priestorov - príprava na realizáciu a samotná realizácia za účasti verejnosti
- verejné ukončenie určitej časti úprav spojené s výstavou fotografií, plánov či čiastkových výstupov z etapy plánovania. Vhodný je sprievodný kultúrny program na oslavu spoločne realizovanej práce.

Čo zabezpečí nadácia Ekopolis pre záujemcov?

- konzultácie (ako získať ďalších partnerov, sponzorov, dobrovoľníkov)
- prípravu, organizáciu a facilitovanie (moderovanie) plánovacích stretnutí, asistenciu
- materiál na plánovacie stretnutia – dotazníky, flipcharty, písacie potreby a pod.
- autorizovaného architekta, ktorý spracuje podnety a nápady do podoby štúdie alebo projektu

Žilina: Literárny parčík - stav v r. 2005 pred a po úpravách, stav v r. 2009

Koľko to stojí?

Náklady na realizáciu plánovacieho procesu závisia od rozsahu dohodnutej spolupráce. Tá je vždy individuálna v závislosti od charakteru priestranstva a rozsahu plánovaných zmien. Plánovanie v minimálnom plánovanom zmysluplnom rozsahu, tak ako je uvedené vyššie, spravidla zahŕňa dve plánovacie stretnutia zainteresovaných partnerov a verejnosti, prácu autorizovaného architekta a niekoľko priebežných konzultácií. Náklady spojené s týmito službami sa pohybujú medzi 2 000 € - 3000 € na projekt, pričom je možná dohoda aj o realizácii jednotlivých častí procesu.

Aké sú prínosy pre samosprávu?

- o predchádzanie konfliktom pri plánovaní úprav verejných priestranstiev
- o využitie času v prípade nedostatku zdrojov na realizáciu na spoločnú komunikáciu s verejnosťou a prípravu projektov s reálnou participáciou verejnosti
- o občania si už od začiatku budujú vzťah k danému priestoru, o to viac si ho potom chránia a starajú sa oň, predchádza sa tak vandalizmu
- o aktívni, sebavedomí obyvatelia, s novými zručnosťami a pochopením pre procesy rozhodovania na úrovni samospráv
- o podporujú sa zmysluplné aktivity, ktoré rešpektujú záujmy obyvateľov a pomáhajú pri zlepšovaní ich života
- o podpora pozitívneho imidžu a celkovej reputácie na verejnosti
- o propagácia cez www.ekopolis.sk

Referencie:

Mestský úrad vo Zvolene, Odbor územného plánovania, Ing. arch. Peter Kašša – vedúci odboru

Mestský úrad v Banskej Bystrici, Odbor komunálnych služieb – Oddelenie verejnoprospešných prác,
Mgr. Ivana Barlíková – vedúca oddelenia

Obecný úrad Pruské (okr. Ilava) – MUDr. Viliam Cíbik (starosta)

Obecný úrad Pohorelá (okr. Brezno) – Ing. Jozef Kalman (starosta)

Kontakt:

Nadácia Ekopolis
Komenského 21, 97401 Banská Bystrica
Tel./Fax: 045 4145259
www.ekopolis.sk

Riaditeľ: Peter Medveď
Tel./Fax: 045 4145259, Mobil: 0903 521614,
E-mail: medved@ekopolis.sk